

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Політичні системи світу»

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	<u>24 Сфера обслуговування</u>
спеціальність	<u>242 «Туризм»</u>
освітня програма	<u>Міжнародний туристичний бізнес</u>
вид дисципліни	обов'язкова
факультет	міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: канд. політ. наук Панасенко Г. С.

1. Навчальний контент:

Тема 1. Політична система: суть, структура та функції. Сучасні теорії політичних систем

Світова політика як складна і суперечлива система міжнародних відносин та процес їх урегулювання. Етапи розвитку світової політичної системи. Сутність, структура, функції політичної системи суспільства, основні теорії і моделі політичних систем. Держава як основний інститут політичної системи. Форми державного правління. Види державно-територіального устрою. Характерні риси та особливості сучасного світового політичного процесу.

Класифікація функцій політичних систем за Г. Алмондом, Дж. Пауеллом та Ч. Ендрейном.

Сучасні теорії політичних систем. Розробка Т. Парсоном загальної теорії соціальних систем. Суспільство як дуже складна система управління (економічна, політична, духовна складові) та їх специфічні функції. Теорія політичної системи Д. Істона та його метод політичного аналізу. Загальні елементи різних політичних систем. Модель політичної системи за Г. Алмондом. Динамічна рівновага політичних систем за Г. Спіро.

Тема 2. Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи

Критерії типології політичних систем. Типологія систем правління Т.Гоббса, Ш-Л. Монтеск'є, М.Вебера. Основні типи систем Ж. Бонделя. Традиційні і модернізовані політичні системи. Класифікація за змістом і формою правління. Моделі та типи політичних систем (Д.Істон, Г.Алмонд, К.Дойч, Т.Парсонс). Типологія політичних систем за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи (за Г. Алмондом).

Політичний режим як механізм функціонування політичної системи суспільства. Основні параметри політичного режиму. Типологія політичних систем суспільства: за характером політичного режиму; за орієнтацією на стабільність або на зміни; за принципом політичного змагання. Різноманітність підходів щодо типологізації політичних режимів. Типологія за Ж. Блонделем за змістом і формою управління суспільством: від ліберально-демократичних і комуністичних, через традиційні, в стадії становлення і до авторитарно-консервативних. Типологія політичних систем за Ч. Ендрейном. Типи політичних систем за Г. Екстайном.

Взаємозв'язок політичного режиму з громадянським суспільством.

Тема 3. Інформаційна основа існування політичних систем

Феномен інформатизації світового розвитку. Міжнародний інформаційний потенціал та політичні системи.

Міждержавні та недержавні стосунки у світовому співтоваристві і місце в них інформації. Технічні можливості суверенного розвитку людства. Науково-інформаційна основа організації і управління.

Інформаційне середовище і морально-психологічний стан суспільства.

Тема 4. Політичні рішення: суть, технології

Політичні рішення: суть, технології прийняття і впровадження. Суть і види політичних рішень. Фази управлінського циклу в політиці. Стадії і учасники процесу прийняття політичних рішень. Технології прийняття одноосібного рішення у політиці:

формальна, змагальна, колегіальна. Колективні рішення і консенсус. Голосування як спосіб прийняття рішень. Чинники ефективності політичних рішень. Прийняття державних рішень: моделі, способи, основні етапи.

Тема 5. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти

Сутність політичних змін. Стабільність і кризи в соціально-політичному розвитку. Основні підходи щодо визначення природи політичних змін (Р. Арон, Р. Даль, Б. Рассет, С. Ліпсет С. Хантінгтон.). Типологія політичних криз. Політична криза як фактор соціальних змін і як ослаблення чи втрата рівноваги між соціальними акторами. Причини виникнення напруженості й політичних конфліктів. Основні положення сучасної теорії конфлікту (Л. Козер, Дж. Рекс, Р. Дарендорф, Дж. Бертон, Г. Зіммель та ін.). Сутність політичного конфлікту: форми, моделі, типи і функції. Шляхи і способи розв'язання політичних конфліктів. Кризи і конфлікти в політичному розвитку.

Тема 6. Політична свідомість та політична культура

Політична свідомість як форма відображення політичного буття: її рівні і види. Обумовленість політичної свідомості історичними, національними, соціально-економічними і культурними чинниками розвитку суспільства. Типи політичної свідомості. Політична свідомість і політична воля. Авторитарна і демократична свідомість.

Поняття, структура, функції, типи політичної культури. Проблеми формування української політичної культури. Стан політичної культури в Україні та світі.

Співвідношення політичної свідомості і політичної культури.

Тема 7. Політичні ідеології в країнах світу. Політична еліта і політичне лідерство

Поняття політичної ідеології, її сутнісні риси, рівні та функції, підходи до її походження і суспільної ролі. Світові ідеології та їх види. Лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм, релігійний фундаменталізм, анархізм.

Політична соціалізація як процес освоєння суб'єктом політико-культурних цінностей. Етапи політичної соціалізації.

Формування і розвиток елітарних уявлень. Природа і сутність, функції політичного лідерства. Основні теорії еліт. Політична еліта сучасної України, особливості її формування.

Політичні проблеми в сучасному суспільстві. Людина в політичному просторі

Тема 8. Європейські й американські політичні системи

Становлення та сучасний стан політичної системи США. Характерні особливості сучасної політичної системи США. Інститут Президентства. Боротьба партій за владу і партійна система США. Політичні і правові норми, рівень політичної культури американського суспільства. Взаємовідносини місцевих і федеральних органів управління. Розподіл повноважень. Основні етапи формування американського й канадського конституціоналізму. Республіканська форма правління на прикладі Сполучених Штатів Америки. Феномен «роздільного правління». Особливості системи лобювання у США. Партійна й виборча система «королівства Співдружності». Збройні сили в процесі розвитку політичної системи. Громадянські політичні організації, групи і інтересів та тиску як фактор модернізації Південної Америки.

Становлення політичних систем Європи. Шлях Англії у становленні політичної системи. Франція: особливості становлення політичної системи. Італія – як об'єднання

світських та церковних держав. Становлення політичних систем Німеччини, Австро-Угорщини, Іспанії, Швейцарії, країн Бенілюксу та ін.

Характеристика сучасного стану владних відносин, особливостей політичної свідомості та рівня політичної культури країн Європи. Роль та значення глави держави у країнах Європи. Вплив виборчих систем на політичні системи європейських країн. Місце політичних партій у політичних системах країн Європи. Участь громадян у політичному житті європейських держав.

Тема 9. Особливості політичних систем країн Євросоюзу

Особливості політичних систем країн Євросоюзу. Типології політичних режимів й різновиди сучасних політичних режимів. Парламентська монархія в державах Скандинавії й Бенілюксу. Виборчий процес і виборча кампанія в Сполученому Королівстві Великої Британії й Північної Ірландії. «Канцлерська демократія» в ФРН. «Раціоналізований парламентаризм» П'ятої республіки у Франції. Пропорційна виборча система в країнах Південної Європи: особливості функціонування. Вплив фінансово-економічної кризи на політичний розвиток в країнах ЄС.

Тема 10. Політичні системи країн Сходу

Аналіз політичного світу на Сході: загальні закономірності і особливе. Основи просторової організації східних макрорегіонів, їх регіональної трансформації. Регіональна специфіка і моделі демократії на Сході. Основні риси і особливості функціонування політичних систем арабських країн. Політичні системи монархій Аравійського півострова. Особливості політичної системи держави Ізраїль. Політичні системи країн Північної Африки і Великого Близького Сходу. Ісламська цивілізаційна домінанта і політична модернізація на Близькому (арабському) і Середньому Сході (Єгипет, Іран, Туреччина). Політичні системи країн центральної Азії. Політичні системи Індії, Афганістану, Бенгладешу. Вплив релігії на політичний розвиток Ісламської Республіки Пакистан. Політичні системи деяких країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія, Сінгапур). Еволюція політичної системи Монголії.

Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації. Опозиційні рухи й проблема реформування політичних систем.

Тема 11. Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки

Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки. Суспільно-політична орієнтація нових незалежних держав «на південь від Сахари». Крах політики «соціалістичної орієнтації» після холодної війни й труднощі лібералізації країн Тропічної Африки. Політична модернізація в капіталістичних державах регіону. Система апартеїду й особливості демократичного транзиту в Південно-Африканській Республіці. Державний лад і устрій ПАР.

Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки

Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика «Суперпрезидентська» республіка. Становлення судової системи країн Латинської Америки. Військово-диктаторські режими в країнах Латинської Америки та їхні політичні

наслідки. Утвердження системи представницької демократії після завершення холодної війни. Формування багатопартійності. Державний лад і виборче законодавство Бразилії й Політичні системи Болівії, Венесуели й Еквадору: спільне й особливе. Громадянська війна в Колумбії та її вплив на політичну систему країни.

Тема 13. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України

Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Базові характеристики української політичної думки Специфіка та основні етапи формування української політичної думки (М. Драгоманов, В. Липинський, С.Томашівський, В. Кучабський, І. Франко, С. Дністрянський, В. Старосольський, В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Міхновський, Д. Донцов.

Процес становлення громадянського суспільства в Україні. Політична організація українського суспільства. Верховна Рада – парламент Української держави. Інститут президентства в Україні. Кабінет Міністрів – Уряд України. Територіальна політика. Органи місцевого самоврядування. Партійно-політичний спектр України. Групи інтересів. Виборча система України.

Проблема розбудови демократії в Україні. Політична свідомість і політична культура українського суспільства. Конфліктологічний потенціал в Україні. Засоби масової інформації в політичній системі України. Україна у контексті світових модернізаційних процесів: перспективи трансформаційних процесів.

Тема 14. Зовнішня політика держави і міжнародні відносини. Міжнародна політика

Критерії класифікації форм та видів міжнародних відносин. Основні тенденції розвитку сучасної світової політики.

Взаємодія факторів сили та інтересу в міжнародній політиці. Силовий потенціал держав. Параметри сили (впливу) на міжнародній арені. Національна держава і національний інтерес у міжнародних стосунках. Види зовнішньополітичної діяльності та її принципи. Міжнародні урядові організації та їх функції.

Сутність, суб'єкти і базові принципи міжнародної політики. Сутність і зміст поняття «світове співтовариство». Співвідношення внутрішньої і зовнішньої політики. Основні тенденції сучасного світового політичного процесу.

Основна література

1. Бралатан В.П. Професійна етика / Бралатан В.П. Гуцаленко Л.В. Здирко Н.Г. Навч.посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 252 с.
2. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
3. Донцов Д. Дух нашої давнини. К.: Просвіта, 2016. 264 с.
4. Донцов Д. Ідеологія. Націоналізм. Незримі скрижалі Кобзаря. Маса і провід. Дух отари і дух провідництва. К.: Фоліо, 2017. 576 с.
5. Инновационный потенциал Украины в международных отношениях. Монография / Авторский коллектив: Рыжков Н.Н., Макаренко Е. А., Пискорская Г. А. и др. К. : Центр свободной прессы, 2014. 284 с.
6. Короткий оксфордський політичний словник. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 789 с.

7. Международная информация: термины и комментарии. Учебное пособие / Макаренко Е.А., Рижков Н.Н., Кучмий Е.П., Фролова О.Н. К. : Центр свободной прессы, 2014. 480 с.
8. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і докринальний підходи: підручник: у 2-х т. /за заг. Ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: «Новий світ – 2000», 2016. Т. 1. 516 с.
9. Політологія: сучасні терміни і поняття / Короткий навчальний словник-довідник / Уклад. В. М. Піча. – Львів: Новий світ. 2015. 516 с.
10. Рудакевич О.М. Політологія. Лекції, семінари, самостійна робота. Вид. п'яте. Тернопіль: Астон, 2015. 304 с.
11. Томахів В. Я. Політологія: навч. посіб. 3-тє вид., доповн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 224 с.
12. Томахів В.Я. Політологічні аспекти державного управління. Навчальний посібник. Тернопіль, ТНЕУ, 2015. 220 с.
13. Томахів В.Я. Трансформація політичного режиму в незалежній Україні: загальні тенденції, особливості дефініцій / В. Томахів // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19(1). С. 336–342.
14. Фрик Т.Б. Основы теории межкультурной коммуникации: учебное пособие / Т.Б. Фрик. Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2013. 100 с.
15. America's Political System the most brutal in the world : Hillary Clinton. 2014. 206 p.
16. Easton D. The Political System: An Inquiry into the State of Political Science. New York, 1953. 38 p..
17. Harrison, Lisa. Politics: the Key Concepts / Lisa Harrison, Adrian Little, Edward Lock. London, New York: Routledge, 2015. 206 p.
18. Minogue, Kenneth. Politics: A Very Short Intorduction. Oxford: Oxford University Press, 1995, 2000. 118 p.
19. Organski, A.F.K. World Politics (2nd ed.). New York: Alfred A. Knopf, 1968. 525 p.
20. Social and Political Philosophy: Readings from Plato to Gandhi / John Somerville and Ronald E. Santoni eds. New York: Anchor Books, 1963. 369 p.
21. The American Political System: Ken Kollman. 2013. 230 p. 40.
22. The price of politics: Bob Woodward. 2013. 89 p.

Допоміжна література

1. Пипченко Н. А. Социальные медиа в структуре внешней политики ведущих международных акторов: Монография / Н. А. Пипченко. К. : Центр свободной прессы, 2014. 334 с.
2. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2004. 736 с
3. Політологія. Лекційний курс та практикум / навч. посібн. / За ред. . В. Гончарук. Тернопіль: Астон, 2009. 376 с.
4. Політологія: історія та методологія. За заг. редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. К., 2000. 632.
5. Handbook of Politics: State and Society in Global Perspective / Kevin T. Leicht and J. Craig Jenkins eds. New York: Springer, 2010. 668 p.
6. Political Theories for Students / Matthew Miskelly and Jane Noce eds. Detroit, New York, San Diego, San Francisco, Boston, New Heaven Conn., Waterville, Maine, London, Munich: Gale Group, Thompson Learning, 2002. 429 p.
7. Tansey, Stephen D. Politics: the Basics / Stephen D. Tansey and Nigel Jackson (4th ed). London, New York: Routledge, 2008. 280 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Азарова Ю. Мультикультуралізм і сучасні моделі міжкультурної комунікації / Ю. Азарова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Культурологія. 2016. Вип. 17. С. 13–19. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2016_17_5.
2. Афоніна І. Ю. Стратегії комунікативної поведінки в професійно значущих ситуаціях міжкультурного спілкування / І. Ю. Афоніна // Теоретичні і прикладні проблеми психології. 2013. № 3. С. 25–30. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2013_3_6.
3. Політична система сучасного суспільства : навч. посіб. / В. В. Мадіссон та ін. Київ: КНУТД, 2015. 229 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2647/3/20150223_Maddison_NP.pdf
4. Політологія. Учбовий мінімум для складання іспиту (www.lib.mdpu.org.ua/ebook/politologiya/eBook)
5. Політологія: Мультимедійний підручник (www.naiu.kiev.ua/books/mnp)
6. Політологія: Онлайн-бібліотека (www.nbuv.gov.ua/webnavigator/politics)
7. Томахів В. Я. Політологія: навч. посіб. / В. Я. Томахів. - 3-тє вид., доповн. - Тернопіль: ТНЕУ, 2018. - 224 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/handle/316497/33282>
8. Шубін О. О. Організаційна культура як соціально-економічний феномен у контексті сучасної парадигми управління [Електронний ресурс] / О. О. Шубін, М. О. Гладкий // Проблеми економіки. 2013. № 3. С. 239-246. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_3_34.

2. Плани практичних(семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт, самостійної роботи:

Заняття 1. Політична система: суть, структура та функції. Сучасні теорії політичних систем. Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи (семінар – 2 год.).

План семінару / Питання для обговорення

1. Світова політика як складна і суперечлива система міжнародних відносин.
2. Етапи розвитку світової політичної системи.
3. Сутність, структура, функції політичної системи суспільства, основні теорії і моделі політичних систем.
4. Характерні риси та особливості сучасного світового політичного процесу.
5. Класифікація функцій політичних систем за Г. Алмондом, Дж. Пауеллом та Ч. Ендрейном.
6. Сучасні теорії політичних систем.
7. Критерії типології політичних систем.
8. Типологія політичних систем за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи (за Г. Алмондом).
9. Політичний режим як механізм функціонування політичної системи суспільства
10. Взаємозв'язок політичного режиму з громадянським суспільством.

Заняття 2. Інформаційна основа існування політичних систем. Політичні рішення: суть, технології (семінар – 2 год.).

План семінару / Питання для обговорення

1. Феномен інформатизації світового розвитку.

2. Міжнародний інформаційний потенціал та політичні системи.
3. Міждержавні та недержавні стосунки у світовому співтоваристві і місце в них інформації.
4. Технічні можливості суверенного розвитку людства.
5. Науково-інформаційна основа організації і управління.
6. Інформаційне середовище і морально-психологічний стан суспільства.
7. Суть і види політичних рішень.
8. Фази управлінського циклу в політиці. Стадії і учасники процесу прийняття політичних рішень.
9. Чинники ефективності політичних рішень.
10. Прийняття державних рішень: моделі, способи, основні етапи.

Заняття 3. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти Політична свідомість та політична культура (семінар – 2 год.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність політичних змін.
2. Стабільність і кризи в соціально-політичному розвитку.
3. Основні підходи щодо визначення природи політичних змін (Р. Арон, Р. Даль, Б. Рассет, С. Ліпсет С. Хантінгтон.).
4. Політична криза як фактор соціальних змін і як ослаблення чи втрата рівноваги між соціальними акторами.
5. Причини виникнення напруженості й політичних конфліктів.
6. Сутність політичного конфлікту: форми, моделі, типи і функції.
7. Шляхи і способи розв'язання політичних конфліктів.
8. Кризи і конфлікти в політичному розвитку.
9. Політична свідомість і політична воля.
10. Проблеми формування української політичної культури.
11. Стан політичної культури в Україні та світі.
12. Співвідношення політичної свідомості і політичної культури.

Заняття 4. Європейські й американські політичні системи (семінар – 2 год.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Становлення та сучасний стан політичної системи США.
2. Політичні і правові норми, рівень політичної культури американського суспільства.
3. Республіканська форма правління на прикладі Сполучених Штатів Америки.
4. Особливості системи лобювання у США
5. Збройні сили в процесі розвитку політичної системи.
6. Громадянські політичні організації, групи і інтересів та тиску як фактор модернізації Південної Америки.
7. Становлення політичних систем Європи.
8. Характеристика сучасного стану владних відносин, особливостей політичної свідомості та рівня політичної культури країн Європи.
9. Роль та значення глави держави у країнах Європи.
10. Місце політичних партій у політичних системах країн Європи.
11. Участь громадян у політичному житті європейських держав.

Заняття 5. Політичні ідеології в країнах світу. Політична еліта і політичне лідерство . Особливості політичних систем країн Євросоюзу (семінар – 2 год.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Світові ідеології та їх види. Лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм, релігійний фундаменталізм, анархізм.
2. Політична соціалізація як процес освоєння суб'єктом політико-культурних цінностей.
3. Етапи політичної соціалізації.
4. Природа і сутність, функції політичного лідерства.
5. Основні теорії еліт.
6. Політична еліта сучасної України, особливості її формування.
7. Політичні проблеми в сучасному суспільстві.
8. Людина в політичному просторі Особливості політичних систем країн Євросоюзу.
9. Типології політичних режимів й різновиди сучасних політичних режимів.
10. Вплив фінансово-економічної кризи на політичний розвиток в країнах ЄС.

Заняття 6. Політичні системи країн Сходу (семінар – 2 год.).

План семінару / Питання для обговорення

1. Основи просторової організації східних макрорегіонів, їх регіональної трансформації.
2. Регіональна специфіка і моделі демократії на Сході.
3. Основні риси і особливості функціонування політичних систем арабських країн.
4. Ісламська цивілізаційна домінанта і політична модернізація на Близькому (арабському) і Середньому Сході (Єгипет, Іран, Туреччина).
5. Політичні системи країн центральної Азії. Політичні системи Індії, Афганістану, Бенгладешу.
6. Вплив релігії на політичний розвиток Ісламської Республіки Пакистан. Політичні системи деяких країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія, Сінгапур).
7. Еволюція політичної системи Монголії.
8. Політичні системи та політичний розвиток держав Східної й Південно-Східної Азії.
9. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю.
10. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію.
11. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея.
12. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації.
13. Опозиційні рухи й проблема реформування політичних систем.

Заняття 7. Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки. Політичні системи республік Латинської Америки (семінар – 2 год.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки.
2. Політична модернізація в капіталістичних державах регіону.
3. Система апартеїду й особливості демократичного транзиту в Південно-Африканській Республіці. Державний лад і устрій ПАР.
4. Політичні системи республік Латинської Америки: теорія й практика «Суперпрезидентська» республіка.
5. Становлення судової системи країн Латинської Америки.
6. Військово-диктаторські режими в країнах Латинської Америки та їхні політичні наслідки.

7. Утвердження системи представницької демократії після завершення холодної війни.
8. Формування багатопартійності.
9. Державний лад і виборче законодавство Бразилії й Політичні системи Болівії, Венесуели й Еквадору: спільне й особливе.
10. Громадянська війна в Колумбії та її вплив на політичну систему країни.

Заняття 8. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України. Зовнішня політика держави і міжнародні відносини. Міжнародна політика (семінар – 2 год.)
План семінару / Питання для обговорення

1. Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні.
2. Базові характеристики української політичної думки.
3. Процес становлення громадянського суспільства в Україні.
4. Політична організація українського суспільства.
5. Територіальна політика
6. Виборча система України.
7. Політична свідомість і політична культура українського суспільства.
8. Конфліктологічний потенціал в Україні.
9. Засоби масової інформації в політичній системі України.
10. Україна у контексті світових модернізаційних процесів: перспективи трансформаційних процесів.
11. Основні тенденції розвитку сучасної світової політики.
12. Взаємодія факторів сили та інтересу в міжнародній політиці.
13. Національна держава і національний інтерес у міжнародних стосунках.
14. Види зовнішньополітичної діяльності та її принципи.
15. Міжнародні урядові організації та їх функції.
16. Основні тенденції сучасного світового політичного процесу.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи
1.	<p>Тема 1. Політична система: суть, структура та функції. Сучасні теорії політичних систем</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – опишіть політику та економіку: взаємозв'язок та взаємозалежність; – проаналізуйте основні політико-ідеологічні доктрини сучасності (комуністичні, соціалдемократичні, консервативні, ліберальні, фашистські), їх характеристика; – розкрийте суть теоцентричного сприйняття політики епохи Середньовіччя; – проаналізуйте спільні та відмінні риси в концепціях ідеальної держави Платона та Аристотеля; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних

	питань.
2.	<p>Тема 2. Типологія політичних систем. Поняття політичного режиму як складової політичної системи</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – зробіть порівняльний аналіз політичних концепцій Платона та Арістотеля; опишіть політичні концепції Нового часу. Д. Локк, Т. Гоббс, Ш. Монтеск'є; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
3.	<p>Тема 3. Інформаційна основа існування політичних систем</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – здійсніть аналіз ефективності роботи соціологічних досліджень з важливих політичних питань у формі опису фактичного поточного стану інформаційного простору; – розкрити роль комунікацій у процесі гуманізації міжнародних відносин (на 5-6-ти прикладах проблем біженців, подолання негативних наслідків бідності тощо); – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
4.	<p>Тема 4. Політичні рішення: суть, технології</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – з'ясуйте, у чому відмінність політичної влади від державної? – з'ясуйте, чи можливе існування суспільства без політичної влади? – здійснити аналіз політичної проблеми (за вибором), яка постала перед керівництвом органу державної влади, сформулюйте основні рекомендації щодо її подолання та спрогнозуйте основні сценарії розвитку ситуації на найближчий місяць; – здійсніть аналіз політичного конфлікту, до якого, на Вашу думку, привернута увага громадськості, визначте його складові, шляхи розвитку та мінімізації; – дослідити особливості формування сучасних політичних партій. – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства;

	<ul style="list-style-type: none"> – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
5.	<p>Тема 5. Політичні зміни як фактор суспільного розвитку. Політичні конфлікти</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – здійснити аналіз сучасного політичного конфлікту, визначити його складові, шляхи розвитку та мінімізації; – охарактеризуйте підхід стоїків до розуміння політичного розвитку; – охарактеризуйте особливості врегулювання міжнародних конфліктів; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
6.	<p>Тема 6. Політична свідомість та політична культура</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – опишіть сутність, місце та роль політичної свідомості у владних відносинах? – здійсніть аналіз проблеми формування громадянського суспільства, акцентуючи увагу на громадянській відповідальності особи, утвердження у масовій свідомості ідей політичного плюралізму, свободи і толерантності; – дослідити особливості формування сучасних політичних партій. – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі суспільства; – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – скласти перелік чинників, які забезпечують політичну культуру у міжнародних відносинах; – скласти кодекс професійної етики міжнародного коментатора; експерта з міжнародних відносин; консультанта з питань міжнародних відносин тощо; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
7.	<p>Тема 7. Політичні ідеології в країнах світу. Політична еліта і політичне лідерство</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – дослідити особливості формування сучасних політичних партій; – опишіть громадські організації та рухи, їх роль і місце у політичній системі

	<p>суспільства;</p> <ul style="list-style-type: none"> – розкрийте принципи виборчого права та організації демократичних виборів; – доведіть необхідність розподілу влади; – порівняйте особливості кадрових і масових партій; – поміркуйте, яка роль та функції виборів у житті суспільства? – охарактеризуйте основні стадії виборчого процесу; – порівняйте такі світові ідеології як лібералізм, консерватизм, соціалізм, націоналізм, комунізм, фашизм; – охарактеризуйте ліберальні та автономно-федералістичні ідеї М. Драгоманова; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
8.	<p>Тема 8. Європейські й американські політичні системи</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
9.	<p>Тема 9. Особливості політичних систем країн Євросоюзу</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
10.	<p>Тема 10. Політичні системи країн Сходу</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування);

	<ul style="list-style-type: none"> – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – виділіть особливості конфуціанського вчення стосовно суспільного розвитку; – у чому, на вашу думку, причина актуальності конфуціанського вчення в сучасну епоху? – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
11.	<p>Тема 11. Формування й еволюція політичних систем країн Тропічної й Південної Африки</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
12.	<p>Тема 12. Політичні системи республік Латинської Америки</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); здійснить аналіз ефективності реалізації соціальних програм, найбільш важливих, на Вашу думку, та визначте пріоритетні проблеми, які слід розв'язувати в соціальній сфері країни (за вибором); – здійснить аналіз важливих проблем, що існують між державними органами виконавчої влади сформулюйте основні шляхи вирішення неузгодженостей щодо їх подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
13.	<p>Тема 13. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України. Сучасний стан політичної системи України</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять;

	<ul style="list-style-type: none"> – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – здійснити аналіз сукупностей реакцій основних суб'єктів української політики, які беруть участь у суспільно-політичних процесах і конкурують чи співпрацюють між собою у форматі політичної системи; – розкрийте основні рекомендації щодо розширення і впровадження моніторингу в Україні у вирішенні соціально-політичних проблем державного управління; – спрогнозуйте основні сценарії розвитку політичної ситуації відносин проурядових і опозиційних партій Верховної Ради щодо внесення змін до конституції з метою розширення повноважень Президента України; – здійснити аналіз проблеми виборів до органів місцевого самоврядування 31 жовтня 2020 року, яка постала перед керівництвом органу місцевого самоуправління, сформулюйте основні рекомендації щодо її подолання та спрогнозуйте основні сценарії розвитку ситуації; – порівняйте політичні погляди основних представників української політичної думки кінця XIX – першої половини XX століть (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський, І. Франко, С. Дністрянський, В. Старосольський, В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Міхновський, Д. Донцов); – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.
14.	<p>Тема 14. Зовнішня політика держави і міжнародні відносини. Міжнародна політика</p> <ul style="list-style-type: none"> – опрацювання лекційного матеріалу; – підготовка до семінарських занять; – опрацювання питань програми, які не викладалися на лекціях або викладалися частково (за списком літератури, рекомендованим в робочій навчальній програмі дисципліни); – підготовка до виконання поточних самостійних робіт (тестування); – відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри); – підготовка до складання підсумкового контролю з дисципліни (іспиту); – з'ясуйте межі політики в суспільстві; – оцінити вплив політичної культури на міжнародні ділові відносини; – показати на одному з прикладів вплив міжнародної громадської думки на міжнародні відносини; – розробити заходи, спрямовані на формування позитивного іміджу країни в світовій громадській думці; – на прикладі однієї з криз у міжнародних відносинах розробити стратегію її подолання; – підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.

Індивідуальне завдання:

Тематика рефератів (виступів/дебатів) з дисципліни «Політичні системи світу»

1. Системний аналіз політики та суспільства.
2. Концепції основоположників сучасної теорії політичних систем.
3. Структура політичної системи: погляди політологів різних шкіл.

4. Політична організація суспільства – стрижневий елемент політичної системи.
5. Типологія політичних систем: аналіз поглядів західних та вітчизняних вчених.
6. Характерні особливості політичних систем країн Європи.
7. Особливості політичної системи США.
8. Політична система сучасної України.
9. Проблеми політичного розвитку політичних систем.
10. Модернізація та трансформація політичних систем.
11. Місце політичних партій та громадсько-політичних об'єднань та рухів в політичній системі суспільства.
12. Вплив та залежність виборчої системи на тип політичної системи.
13. Характеристика визначальних факторів стабільності політичної системи.
14. Залежність між ефективністю виконуваних політичною системою функцій та стабільністю суспільства.
15. Основні елементи політичної системи суспільства, їх роль та функції.
16. Стабілізуючі фактори функціонування політичної системи.
17. Політична система як механізм функціонування владних відносин у суспільстві.
18. Конституційні засади сучасних політичних систем.
19. Місце та роль засобів масової інформації у функціонуванні політичної системи.
20. Місце церкви в політичній системі суспільства.
21. Вплив бюрократії на функціонування політичної системи суспільства.
22. Політичні і правові норми та їх місце в політичній системі.
23. Інститут президентства та його місце в політичній системі.
24. Парламентаризм та його місце в політичній системі.
25. Соціальна структура сучасного суспільства України, тенденції його розвитку.
26. Проблеми управління державними справами у громадсько-політичних поглядах Конфуція.
27. Принципи політичної діяльності володаря в концепції Макіавеллі.
28. Теорії поділу влади Дж. Лока та Ш. Монтеск'є.
29. Політичні ідеї київських князів.
30. Державотворчі концепції українських гетьманів.
31. Політичні погляди М. Драгоманова.
32. Концепція поділу влади: сучасна інтерпретація.
33. Державна влада в Україні: особливості, проблеми, перспективи.
34. Засоби масової інформації як "четверта влада".
35. Основні причини зміни політичних режимів.
36. Типи політичних систем у посткомуністичних країнах: порівняльний характер.
37. Сутність та принцип правової держави в сучасному світі.
38. Громадянське суспільство та держава: питання співвідношення та взаємодії.
39. Основні тенденції розвитку сучасної держави.
40. Неформальні об'єднання: структура та роль у суспільному житті.
41. Політична культура — культура політичного мислення і поведінки.
42. Політична культура української молоді на сучасному етапі.
43. Проблеми і перспективи становлення громадянського суспільства в Україні.
44. Вибори та їх роль у політичному житті України.
45. Державна влада в Україні: особливості, проблеми, перспективи.
46. Багатопартійність як основна риса партійної системи в Україні.
47. Еволюція уявлень про політику: основні етапи і парадигми.
48. Методика дослідження політичного життя суспільства.
49. Політична влада і мораль: проблема співвідношення.
50. Сучасні теорії демократії.
51. Моделі демократичної трансформації у світі.
52. Трансформація політичної свідомості в Україні на перехідному етапі.

53. Екстремізм: сучасна ідеологія і практика.
54. Партійні системи: сутність та типологізація.
55. Лобізм: поняття і умови існування.
56. Сучасні концепції політичного процесу.
57. Моральні цінності в політичній діяльності.
58. Політичний режим – проблема ефективності.
59. Методи державного управління в структурі політичного режиму: проблема типології.
60. Класичні теорії еліт (В. Паретто, Г. Моска, Р. Міхелс.).
61. Теорії політичного лідерства.
62. Політична еліта України: проблеми становлення.
63. Політична криза: компоненти і шляхи подолання.
64. Сучасні теорії конфлікту.
65. Концепції політичної модернізації.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт передбачених навчальним планом:

ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Відзначте риси авторитаризму:
 - A. заборона діяльності опозиційних політичних партій;
 - B. дотримання принципу «хто не проти нас, той з нами»;
 - C. обмежений плюралізм;
 - D. тотальний контроль над життям окремої людини та суспільства в цілому.
2. Оберіть зі списку риси політичної модернізації західної моделі:
 - A. руйнація традиційних суспільств;
 - B. обмеження кількості політичних партій;
 - C. диференціація політичних сил;
 - D. єдина ідеологія;
 - E. підвищення рівня складності політичних структур;
 - F. політичний плюралізм.
3. Оберіть варіант(и) який/які описують стани політичного конфлікту:
 - A. війна;
 - B. путч;
 - C. боротьба влади та опозиції;
 - D. боротьба влади та населення;
 - E. боротьба за економічні ресурси;
 - F. боротьба за владу.
4. Визначте риси демократичного режиму:
 - A. соціальна рівність;
 - B. виборність влади;
 - C. наявність політичних партій;
 - D. політична конкуренція;
 - E. однопартійність;
 - F. розподіл влад

4. Завдання семестрового екзамену

1. Опишіть функції світової політики.
2. Охарактеризуйте архаїчний («довестфальський») період міжнародних відносин.
3. В чому проявляється проблема поляризації «Північ – Південь»?

4. Розкрийте зміст поняття «національний інтерес».
5. Опишіть сучасні глобальні загрози для світового порядку.
6. Охарактеризуйте зовнішньополітичні пріоритети України.
7. Визначте рівні аналізу світової політики.
8. Проаналізуйте загрозу релігійного екстремізму.
9. Охарактеризуйте роль США в світовій політиці.
10. Назвіть та охарактеризуйте основні напрями впливу глобалізації.
11. В чому полягає сутність концепції «третьої хвилі» демократизації?
12. Охарактеризуйте співробітництво Україна - НАТО.
13. Розкрийте зміст поняття «світовий порядок».
14. В чому полягає сутність «іранської проблеми»?
15. Охарактеризуйте роль КНР в світовій політиці.
16. Розкрийте зміст поняття «геополітичний центр».
17. Опишіть особливості глобалізації інформаційного простору.
18. Оцініть імовірність вступу України в НАТО в найближчій перспективі (5-10 років).
19. Розкрийте сутність процесів демократизації.
20. Проаналізуйте проблематику міжнародного тероризму.
21. Охарактеризуйте співробітництво Україна – ЄС.
22. Які структури відносяться до світових політичних акторів?
23. В чому полягає сутність процесів інтеграції?
24. Охарактеризуйте демографічний аспект глобальної проблематики.
25. Розкрити зміст поняття «міжнародні відносини».
26. Проаналізуйте причини, що призвели до демонтажу ЯлтинськоПотсдамської системи.
27. Охарактеризуйте взаємовідносини Туреччина - ЄС.
28. Розкрити зміст поняття «воєнний конфлікт».
29. Опишіть моделі світового порядку.
30. Охарактеризуйте роль Росії в світовій політиці.
31. Опишіть функції конфлікту, як соціально-політичного феномену.
32. В чому полягає суперечливість процесів глобалізації?
33. Чи мають міжнародні організації втручатися у внутрішні справи національних держав, якщо це втручання може забезпечити стабільність на міжнародному рівні?
34. Розкрити зміст поняття «баланс сил».
35. Проаналізуйте вплив модернізації на процеси державотворення.
36. Охарактеризуйте концепцію атлантизму.
37. Охарактеризуйте конструктивістський напрям в теорії міжнародних відносин.
38. Проаналізуйте роль неурядових організацій в світовій політиці.
39. Охарактеризуйте роль Німеччини в світовій політиці.
40. Розкрийте зміст поняття «цивілізація».
41. Охарактеризуйте Віденську систему міжнародних відносин.
42. Розкрити зміст концепції хвиль демократизації С. Хантінгтона.
43. Охарактеризувати процеси глобальних міграцій.
44. Як змінювався характер воєн протягом історії людства? Наведіть основні етапи цих змін.
45. Розкрийте зміст ідеології націоналізму.
46. Розкрити зміст поняття «асиметрична війна».
47. Постпозитивістський напрям в теорії міжнародних відносин.
48. Глобальні проблеми людства.
49. Конфлікт, як соціально-політичний феномен: визначення, структура, функції та підходи.
50. Роль ЄС в світовій політиці.
51. Ісламський фундаменталізм.

